

ГУБАРИК О.М., к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність. Від основних засобів, задіяних в процесі виробництва, завжди очікують економічних вигод. В певній мірі їх сутність як об'єкту в бухгалтерському обліку характеризується критеріями, що визнають як активи підприємства. Для цього в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» добре було б розкрити способи надходження майбутніх економічних вигод від використання об'єктів основних засобів на підприємстві.

Результати дослідження. Основні засоби за функціональним призначенням діляться на:

- виробничі, тобто ті основні засоби, які беруть участь у виробництві безпосередньо або сприяють для здійснення процесу виробництва. Наприклад, будови, цехи, верстати, робочі машини та обладнання, без яких не можливе матеріальне виробництво;

- невиробничі, такі основні засоби, які безпосередньо не беруть участі у виробництві, або ніяк побічно не задіяні, а потрібні для обслуговування культурно-побутових та комунальних потреб працюючих. У невиробничій сфері є також будови, споруди та обладнання.

Основні засоби за галузевою ознакою відносяться до будівельної, транспортної, промислової, сільськогосподарської галузі та зв'язку. Нерідко у промислового підприємства на балансі обліковуються основні засоби, які відносяться до інших галузей, адже у цього підприємства може бути підсобне сільське господарство, або основні засоби, які відносяться до сфери будівництва. Тому є розподіл на виробничі, промислово-виробничі основні засоби та інших галузей народного господарства.

Підприємство забезпечує себе основними засобами різними способами, воно може купити, отримати безоплатно або взяти в оренду. До речі оренда може бути операційною та фінансовою (лізинг). Підприємство у балансі відображає тільки власні основні засоби, орендовані залишаються на балансі в орендодавця щоб уникнути подвійного обліку тих самих основних засобів.

Отже за належністю основні засоби поділяються на власні та орендовані. В бухгалтерському і податковому обліках основні засоби поділені на групи з ціллю нарахування амортизації.

Основні засоби підприємства це найголовніша складова успіху його роботи і також показник продуктивності роботи. Оцінка майна насамперед це оцінка основних засобів, якими володіє підприємство. Для оцінки основних засобів використовуються декілька видів вартостей: первісна, залишкова, справедлива, ліквідаційна та переоцінена.

Підприємство придбані основні засоби зараховує на баланс по первісній вартості. До первісної вартості крім суми, що сплачується постачальнику, можуть входити витрати на: державне мито, або реєстраційні збори або подібні платежі при придбанні прав на об'єкт основних засобів; ввізне мито; страхування ризиків доставки основного засобу; монтаж, установку, налагодження основного засобу; інші витрати, які потрібні для доведення основного засобу до придатного стану для використання із запланованою метою.

До первісної вартості основних засобів, які придбані повністю або частково за рахунок позикового капіталу не включаються відсотки за користування кредитом. Первісна вартість ще вважається історичною або ж фактичною, бо складається з сукупності витрат, пов'язаних з придбанням та введенням в експлуатацію.

В свою чергу справедлива вартість - це ринкова вартість на момент придбання основного засобу. У разі неможливості визначити ринкову ціну визначають відновлювальну. Це вартість на виготовлення(будівництво) або придбання аналогічного об'єкта з врахуванням суми зносу на дату оцінки.

Крім того що основні засоби можна придбати у постачальника, безоплатно отримати можна ще самостійно виготовити, отримати як внесок до статутного капіталу. Первісна вартість внесених до статутного капіталу основних засобів визначається і погоджується засновниками підприємства. якщо основний засіб виготовлений самостійно підприємством для власного використання, то первісна вартість буде дорівнювати його виробничій собівартості. Дуже рідко, але зустрічається обмін на подібний або не подібний основний засіб. При обміні подібних об'єктів первісна вартість отриманого об'єкту основних засобів дорівнює залишковій вартості переданого.

Коли до основних засобів об'єкти переводять з оборотних активів та товарів або готової продукції, то їх первісна вартість відповідає собівартості як визначено П(С)БО 9 «Запаси» та П(С)БО 16 «Витрати» [1]. Отже вартість основних засобів залежить від того, яким шляхом основний засіб потрапив на підприємство.

При модернізації, добудові, дообладнанні, реконструкції та інших видах поліпшення, якщо виконані роботи від використання такого об'єкту призведуть до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних, всі понесені витрати збільшують первісну вартість поліпшених основних засобів. Витрати, понесені при виконанні робіт, які спрямовані на підтримку основних засобів у робочому стані, такі як ремонт, технічне обслуговування, тобто щоб одержати первісно визначену суму майбутніх економічних вигод, включаються до складу витрат не залежно від затраченої суми і співвідношення до вартості основних засобів [2].

При частковій ліквідації об'єкта основних засобів первісна вартість основних засобів буде зменшена на первісну вартість ліквідованого об'єкта [2]. Виробничі основні засоби у сфері матеріального виробництва, неодноразово беруть участь у процесі виробництва, з часом зношуються і поступово переносять свою вартість на продукцію, яка виробляється або послуги, які надаються частинами по мірі зношування. Різниця між первісною вартістю і накопиченим зносом за час експлуатації основного засобу є залишковою вартістю.

Частину залишкової вартості складає ліквідаційна вартість, яку підприємство встановлює самостійно в залежності від того, яку суму коштів або активів очікує отримати від ліквідації чи реалізації об'єкту основних засобів після закінчення строку експлуатації такого об'єкту, не враховуючи витрати на його реалізацію чи ліквідацію.

Переоцінену первісну вартість визначають шляхом множення первісної вартості об'єкта основного засобу на індекс переоцінки, який можна визначивши поділивши справедливую вартість об'єкта що переоцінюється на його залишковую вартість. Одночасно потрібно і суму зносу помножити також на цей індекс переоцінки. Підприємство може переоцінювати ті об'єкти у яких залишкова вартість на дату балансу суттєво відрізняється від справедливої. Однак, у разі переоцінки об'єкта ОЗ на ту саму дату балансу доведеться переоцінити всі об'єкти групи ОЗ, до якої він належить [3].

Висновки. Процес проведення переоцінки надзвичайно важливий, але трудомісткий і складний водночас. Якщо переоцінка основних засобів здійснена підприємством самостійно, то така переоцінка не буде визнана дійсною. Проте ці рекомендації не обов'язкові для виконання, підприємство має право не зважати на них, а встановити критерій суттєвості самостійно. Але таке рішення має бути передбачено обліковою політикою підприємства. То ж повинен бути належним чином оформлено наказ про облікову політику підприємства.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. № 318. / Верховна Рада України офіційний веб-портал. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
2. Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту, затверджене наказом Мінтрансу України від 13.03.98р. № 102 з доповненнями. URL: <http://www.dtkt.com.ua/show/1cid01208.html>.
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. / Верховна Рада України, Законодавство України – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>